Про свою бабу Марту розповідав Данило таку історію.

— Потрапила баба Марта до в'язниці з власної волі. Ота наша сусідка, та далека родичка баба Олька, вигнала самогонку на роковини по своєму дідові. А що в них повно було в хаті дітей і були ті діти вередливі та язикаті, то вона попрохала Марту переховати куб і горілку. І треба ж, щоб Сіденко, отой, що полуниці на спродаж розводив, побачив, як баба несла куб через городи. Прийшов — давай горілки. Баба Марта пригостила його. Він тоді, щоб вона дала з собою. Дала йому півлітра. Він іще править. Баба послала його під три чорти. А Сіденко на велосипеда та й до дільничного. Той був непоганий чоловік, але що він міг зробити, якщо сигнал є?..

Баба Марта довго не просиділа, бо її по амністії звільнили. Повернулась якраз на обжинки. Я тоді саме в баби Ольки на подвір'ї забавлявся з Рексом. Нараз собака заскиглив, закрутився, наче ото сказився. Я відчепив його з прив'язі — і пес чкурнув до села. Я собі за ним. Біля майстерень бачу бабу Марту.

— Добридень вам, люди добрі! — кланялась на всі боки і приговорювала: — Як я за вами скучила!

Рекс як стрибнув на бабу — так вона і сіла в куряву, і з кошика в неї тарань посипалась. Баба сміялась і плакала, збираючи тарань. Цілувала і мене, і Рекса.

Потім з-за пазухи витягла гостинець.

— Ось тобі, онучку, мій гостинець!

А мені так соромно стало. Адже я назбирав абрикосових кісточок і здав у кооперацію. Хотів бабі посилку відправити. Та пожадничав —

купив повидла, ножа, гачки та ще й свисток алюмінієвий. І копійки не лишилось.

І, щоб якось той сором перебити, спитав:

— Де ж ви взяли, бабо?

— Е, дитино, скрізь у світі є добрі душі! Це я в тюремної лікарки аж місяць гостювала. То дитину їй догляну, то на базар піду, то поможу білизну попрати...

А люди зібрались, і стояли осторонь, і чекали, що ж буде. Вони добре знали, що баба Марта обов'язково щось вкоїть.

Справді, вона пішла не до нас відразу, а завернула до баби Ольки. Ще з вулиці почала їй кланятись.

— Ой сестрице моя дорогая! Я ж тебе так часто згадувала! Як ото принесуть від тебе посилку, так сльозами і вмиваюсь. Думаю: "Ну для чого вона, бідолашна, від свого рота одриває?" Так мені прикро, що й у горло не лізе. Все сусідкам роздаю. А вони, жучки та шльондри, аж плямкають, так їм сільські коржі та сало смакує. Хотіла тобі листа написати, так окуляри згубила. А в начальника тюрми якось незручно позичати золоті окуляри. Проте, сестричко, я тебе не забула і гостинчика принесла! — І баба Марта подала бабі Ользі чорну кирпичину хліба та висохлого іржавого оселедця.

Баба Олька стояла, і тримала перед себе хлібину та оселедця, і крутила головою, мов її хто душив. Баба Марта поклонилась їй низько-низько і перепросила:

— Сестричко, вибачай. Другого оселедця не можу тобі віддати — це моїй єдиній донечці Надійці гостинець бережу...

Отако моя баба посміялися з баби Ольки... Баба Марта ж за неї сіла, бо в тієї саме тоді молодша донька ходила вагітна. Що б тоді всі вони без баби Ольки робили? А та не спромоглася хоча б одну посилку послати. Про мою матір нема що й казати...

А Сіденкові баба Марта при нагоді віддячила на свій манер.

Якось Сіденко дуже вдало спродався в місті і повернувся додому геть п'яний мов чіп. Та з п'яних очей нагарикав на свого трилітнього сина. Від переляку малому прихопило шлунок. Як щось п'є, то нічого, а як хліба з'їсть чи картоплі, то зразу його хапає біль, що малий на землю падає. До лікарів возили в місто. Давали якісь пігулки та мікстури. Поки п'є, то ще так-сяк, а як не дадуть, то ще гірше, ніж перше. Отоді й прийшла Сіденкова молодиця до моєї баби. І почала плакати і молити її. Баба сказала:

— Спробую. Якщо допоможе, рябого підсвинка давай.

— Що хочете, тільки дитину врятуйте! — молодиця голосить.

Пішла баба Марта до них. Взяла з собою мисочку маленьку і макітерку полив'яну. Мисочку з водичкою поставила малому на живіт. Потім віхтем соломи обпалила макітру і на живіт, поверх мисочки. Як ото лікарі банки ставлять. Вода забулькала в мисочці, і, як тільки перестала, зразу макітра й відпала. Разів зо п'ять це баба повторила над малим.

— Сала хочеш із часником? — питає баба Марта хлопчика.

— Хочу, бабо! — мале відповідає.

— Ну тоді, мамко, давай нам хліба, сала та часнику!

Сіла баба з малим їсти — і хоч би що малому! Посиділа баба Марта, погомоніла з молодицею. А малому все нічого! Сусідка прийшла,

побачила, що мале шкоринку гризе. Тільки руками сплеснула. Ну, баба Марта склала мисочку і макітру в кошик.

— Ну, молодице, виводь підсвинка. Та дай мені добру мотузку.

Молодиця почала м'ятись, мовляв, може, ви гроші візьмете?

— Значить, ти, молодице, життя своєї дитини на гроші міряєш? Як ви такі дурні, що гроші більш за все любите, то викликайте глум і горе на свою голову!

Взяла кошик та й з хати. А малий як заплаче за нею. А баба собі йде та не обертається. Молодиця її аж біля лавки наздогнала. Плаче і просить бабу гроші взяти. Здоровенну пачку їй тицькає в руки.

— Візьміть, бабо, гроші! Тут на трьох підсвинків вистачить. Не можу я вам, бабо, підсвинка віддати. То він його купував. Він мене загризе через того підсвинка! А ці гроші мої. Він просто сказиться через того підсвинка!

— Нехай казиться! Навіть як вдавиться від жадності, то іншого собі знайдеш. Дитини ж другої такої не народиш. Ти ж її носила, годувала, воно ж твоє кровне. А ти для власної дитини підсвинка шкодуєш?! Гроші мені тичеш?! Ні, молодице, я за гроші не домовлялась. Нехай твою дитину за гроші лікарі лікують!

Може, якби не на людях було все, то молодиця не привела б підсвинка.

Баба стояла біля лавки і чекала, поки молода Сіденчиха не притягла підсвинка.

Баба забрала в неї мотузку і сказала:

— Іди, доню, і не плач. Все гаразд з малим буде. Тільки не лайтесь при дитині.

Погнала підсвинка через усе село. Добрий гак зробила, щоб усі бачили, яку вона платню від Сіденків одержала.

— До Корнія веду! — зустрічним говорила.—Нехай заріже. Приходьте свіжини куштувати! І ви приходьте. І вас прошу, не погордуйте.

Багатьох запросила людей. Перший раз, відколи я себе пам'ятаю, не ми в гості йшли, а до нас прийшли гості. Люди знали, які наші гаразди: кожен прихопив то пляшку наливки, то яєць, то хлібину, то ще чогось... Кого тільки в той вечір у нас не було! Дядько Яшко прийшов, дядьки Миколи прийшли, пасічник Демид. І всякі тітки й дядьки. Я їх і не знав, і не помічав ніколи.

А як баба всіх за столи запросила, як всім подала! Йаче вона все життя в себе гостей приймала. За весь вечір жодної сварки і лайки ніякої не було. Тоді навіть моя мати мовчала і не сичала на бабу. Хоча, звичайно, всередині аж горіла від люті, що баба підсвинка зарізала, а не лишила на господарстві. Ага, ще забув сказати — баба смаженину зготувала з картоплею, натушила м'яса, що всі пальці облизували. Ще довго потім говорили: "Смачна смаженина! Як у баби Марти..."

1975